

Lékařské napomáhání sebevraždě? Anthroposofické stanovisko

Sergej O. Prokofjev

Oč jde?

Počet sebevražd v určité době může být měřítkem vnitřního stavu celé civilizace. Stoupá-li tento počet, je to znamením, že choroba existující v této civilizaci dále pokračuje. Takovou diagnosu lze vyslovit především pro dobu současnou a pro nejbližší budoucnost, kdy se počet sebevražd v celém světě ještě zvýší. A to skutečně něco říká o stupni onemocnění současné civilizace.

Co však vede k takovému onemocnění? Mohli bychom zde uvést především dva důvody. Za prvé je to ještě další šíření a stupňování materialismu, který vzešel ze světového názoru druhé poloviny 19. století, tehdy ještě jako světového názoru více či méně teoretického, a který se stal během 20. století a rostoucí měrou po 2. světové válce převládajícím faktorem západní civilizace. Materialismus dnes již není jen abstraktní teorií, ale jako praktické pojetí života a postoje k němu je rozšířen jako nikdy předtím.

Druhým kořenem této civilizační choroby, který bude ještě podporovat narůstání počtu sebevražd, je nedostatek pravého soucitu a skutečné lásky. Když v morálním kosmu člověka tyto nejdůležitější hvězdy stále více chybí, takže v sociálním životě převládá neláska a lhostejnost, potom se ztratily také ty síly, které mohou v lidské společnosti zabránit tendencím k sebevraždám.

Albert Steffen tak podává zprávu o rozhovoru, v němž Rudolf Steiner vyjádřil tento zásadní problém současné civilizace jen dvěmi, avšak rozhodujícími slovy, která přesně vystihují tu celou problematiku:

Abych si sám před sebou odůvodnil právo mluvit s Rudolfem Steinerem, rozhodl jsem se předložit mu případ, kde jsem si nevěděl rady. Měl jsem známého (byl to nejpřísnější a nejušlechtilejší charakter, podle filosofického vyznání byl určen Kantem), který si vstřelil

kulku do hlavy, ale zůstal naživu. Beznadějnost, která ho byla k tomu činu dohnala, však zůstala. Nechtěl přijmout žádnou radu, ba dokonce ani ne útěchu. Přiznávám, že se proto ve mně často ozvala nelibost. To jsem chtěl také ukázat ve zprávě, kterou jsem přednesl Dr. Steinerovi. Neodpověděl nijak, leč s nejuvážnějším pohledem.; Více lásky.

Můžeme rozeznávat především tři druhy sebe- sebevraždy vraždy, z nichž jeden se tak vlastně nedá označovat, i když zevně budí takový dojem. Zde jde o sebevraždu jako následek duševního onemocnění. Rudolf Steiner poukazuje v této souvislosti na to, že zřeknutí se vlastního života na základě této situace není skutečnou sebevraždou a ani posmrtné následky sebevraždy, které líčí tak jednoznačně, také nejsou v takovém případě zcela takové.

Polárně k tomuto druhu sebevraždy stojí jiná forma předčasného ukončení vlastního života. Jde přitom o případy, kdy se život ukončí z rozmrzelosti, protože tělo nebo životní okolnosti již neposkytují ten požitek nebo získávání libosti, jak to až dosud odpovídalo zvyku. V tomto případě se sebezabití vykonává z *nevědomého* egoismu, což je sdruženo s docela materialistickým životním postojem, to znamená s úplnou nevědomostí o existenci duchovního světa a často dokonce na základě přání tento duchovní svět provokovat tím, že se záměrně postavíme proti jeho věčným zákonům. Ať je tomu jakkoli, zvláště pro tuto kategorii sebevražd však platí přece jen to, co Rudolf Steiner vždy znovu líčí jako duchovní následky tohoto činu pro posmrtný život a pro příští pozemský život člověka. Ba co více: Byl-li podstatným motivem takového jednání egoismus, mohou být tyto následky možná ještě těžší, než jak je tomu jinak u sebevraždy.

Mezi těmito oběma polaritami stojí sebevražda prováděná nejčastěji. Je to pokus tímto způsobem pro sebe násilně ukončit často neřešitelné problémy tělesného nebo duševního rázu. Především tělesné, těžko snesitelné bolesti nebo momentální návaly, záchvaty úplného zoufalství při náhlé ztrátě veškerého životního očekávání a jakékoli naděje na možné řešení mohou člověka nutit k takovému skutku jako jakási cizí moc. (U pokusu o sebevraždu známého Alberta Steffena, jak byl výše vylíčen, jde o takový případ.) Také vnitřní tlak nesprávného myšlení, který člověku předstírá domnělou bezvýchodnost nějaké situace, může na základě zdánlivě nevývratné logiky vést k sebevraždě, která se pak uskutečňuje při vysokém stupni vnitřní nesvobody a proto jako prevenci vyžaduje pomoc a láskyplné doprovázení jiným člověkem. Je-li třeba, musí být povolán i lékař, aby

podle možností zoufalce uchránil ještě včas před fatálním krokem.

Ač zde můžeme a musíme, jako v každém případě sebevraždy, přistupovat k postiženým lidem v jejich těžkých životních situacích s nejhlubším soucitem, je důležité mít plně na zřeteli objektivní následky sebevraždy, jak je popisuje Rudolf Steiner.

A tak to, co bude dále uvedeno, není nikterak míněno jako morální soud nad tragickými osudy takového rázu, nýbrž má jako objasnění pouze ozřejmit duchovní pozadí skutečností, které vyplývají z duchovního bádání Rudolfa Steinera. Neboť lidé, kteří se dostali do životních těžkostí, které je tak hluboce zasahují, potřebují jako nikdo jiný, aby se jim druzí lidé zvláště věnovali a aby je doprovázeli s preventivním zaměřením proti těmto jejich úmyslům; potřebují také lékařskou péči.

V dalším výkladu se budeme na základě anthroposofického poznání člověka a světa podrobně zabývat třemi výše uvedenými kategoriemi sebevraždy až po jejich dalekosáhlé následky. To se děje s plným vědomím toho, že s objektivními výsledky moderního duchovního bádání se především mohou těžko vyrovnat sebevrahovi pozůstalí. Avšak jen pravdivé pochopení následků takového hluboce tragického skutku umožní najít i prostředky a cesty, které mohou zmírnit situaci nešťastníka po smrti nebo tuto situaci alespoň částečně obrátit přece jen k dobrému za pomoci lidí, kteří jsou tomu nešťastníkovi láskyplně nakloněni. (Viz o tom dále v těchto vývodech.) Rudolf Steiner se zabývá vždy znovu, hlavně v raných přednáškách, těžkými posmrtnými zážitky lidí, kteří ukončili svůj pozemský život z vlastní vůle. Bezprostředně po smrti trpí takoví lidé především tím, že pro správný přechod k životu v duchovním světě jim zásadně chybí doba potřebná pro odvykání fyzickému tělu. Normálně se to děje působením nemoci nebo jinými tělesnými podmínkami, jejichž příčina spočívá v osudu toho člověka. Rudolf Steiner o tom sděluje: *U přirozené smrti je oddělení tří těl poměrně lehké. Dokonce u mrtvice nebo u jiné náhlé smrti bylo ve skutečnosti oddělení těchto vyšších článků od sebe již dávno připravováno; oddělují se lehce a po*

Jestliže však, jak je tomu u sebevraždy, chybí tyto zážitky přechodu, často nikoli lehké a přece nutné, duše bezprostředně po spáchaném skutku následkem náhlé nepřítomnosti fyzického těla cítí v tomto novém stavu velikou prázdnotu či má pocit jakési úplné dutosti, vyprázdněnosti, což vyvolává mocnou touhu po tomto ztraceném těle.

Tím nyní pochopíme strašný osud a hrozná muka oněch nešťastníků, kteří odcházejí ze

života sebevraždou. ... Je to strašný osud. Sebevrah se cítí jakoby vyprázdňený a začíná nyní s děsným hledáním fyzického těla takto náhle odňatého. Nelze s tím nic srovnat (tamtéž).

A právě toto nedovoluje duši zemřelého vstoupit správným způsobem do duchovního světa, nýbrž ji nutí setrvat na delší dobu v duchovním okolí hraničícím přímo se Zemí?

Rudolf Steiner na to poukazuje v přednášce z 30. června 1906 těmito slovy: *Nejtěžším se toto odvykání [fyzickému tělu] stává pro sebevraha, ... zmocňuje se [ho] nevýslovná dychtivost po jeho fyzickém těle, která ho pevně drží v blízkosti fyzického světa. (GA 94).*

Když se toto děje, existuje pak nebezpečí, že člověka použijí pro své cíle jistí nedobří duchové. Rudolf Steiner o tom sděluje:

„Patří ke strašným dojmům vnímat lidské duše v jistých dobách jejich života mezi smrtí a novým zrozením, které se staly služebníky špatných duchů nemoci a smrti a které se samy odsoudily k tomu stát se takovými služebníky špatných duchů nemoci a smrti (GA 144, 4. 2. 1913).

V dalším Rudolf Steiner poukazuje ještě na to, z jakého morálního nedostatku během pozemského života je vyvoláván takový těžký osud pro toho člověka v posmrtné době. Shledáváme totiž, že *ve svém životě na fyzické úrovni měli nedostatek svědomitosti, nedostatek citu pro odpovědnost, (tamtéž).*

Pohlédneme-li ve smyslu tohoto vyjádření Rudolfa Steinera na důvody, které bývají často příčinou sebevraždy a jimiž bývá sebevražda také nezřídká ospravedlňována, můžeme právě takovou morální neodpovědnost vždy znovu nalézat buď u těch lidí samých nebo u těch, kteří je při tomto neblahém rozhodnutí podporují nebo jim dokonce při vykonání toho skutku pomáhají. To však nevylučuje, že sebevražda může být v ojedinělých případech podmíněna také karmicky. Pak je tomu ale často tak, že člověk je těžkou, zpravidla psychickou chorobou tak proměněn, že za své činy může být sotva ještě odpovědný.

Na otázku ohledně působení sebevraždy na posmrtný život, když byla sebevražda vykonána ve stavu šílenství, to znamená jako následek psychického onemocnění, Rudolf Steiner odpovídá, že sebevražda učiněná za těchto zvláštních okolností se musí posuzovat

ještě docela jinak než v jiných případech. *Tu jsou již zcela jiné poměry, musíme hledět na celý osud.*

Již na začátku 20. století uvádí Rudolf Steiner v jedné přednášce další motiv sebevraždy, který se dnes, o sto let později, stal bezesporu ještě mnohem aktuálnějším. Lidé zde charakterisovaní tvoří již v naší době a ještě více v nejbližší budoucnosti podstatnou část klientely různých organizací dopomáhajících ke smrti. O odůvodnění rozhodnutí k sebevraždě, které se pak vyskytuje zvláště často, se Rudolf Steiner zmiňuje v odpovědi na otázku, kterou klade v souvislosti s neprikrášeným popisem posmrtného utrpení sebevrahů a hned na ni také sám odpovídá. *„Je to strašný osud. Sebevrah se cítí jakoby vyprázdněn a začíná nyní s hrozným hledáním fyzického těla, kterého tak náhle pozbyl. Nelze s tím nic srovnat. Leckdo nyní řekne: Jestliže někoho život omrzelo, nelpí přece již vůbec na životě, jinak by si nebyl život vzal. - To je klam, neboť právě sebevrah na životě velice lpí; protože mu však život již neposkytuje navykklé požitky, protože mu snad následkem změněných poměrů mnoho odpírání, proto jde do smrti, a proto je pro něho nyní postrádání fyzického těla nevýslovně velké“* (GA 95, 24. 8. 1906). K těžkostem, které si sebevrah pro posmrtný život sám způsobil, přistupuje ještě to, že ho mohou používat výše zmínění démoničtí duchové, protože jeho čin vzešel koneckonců z neodpovědnosti vůči vlastnímu životu a osudu.

Hledáme-li nyní skutečné důvody takového životního postoje, jak jej zde popisuje Rudolf Steiner, nacházíváme u těchto lidí vedle zesíleného egoismu ještě vysloveně materialistické pojetí života. Neboť takoví lidé, a jich je dnes nemálo, kladou do centra svého života jen stálou honbu za potěšením a zevním požitkem, což tvoří nakonec celý obsah jejich pozemské existence, takže život pro ně přímo ztrácí smysl, když se jim tento cíl, ať již z jakéhokoli důvodu, jeví jako již nedosažitelný. Na fyzické tělo se přitom pohlíží nejen jako na zdroj duševních procesů, ale jako na čistě mechanický aparát, který, nemůže-li již uspokojivě plnit svůj úkol, jednoduše odstavíme a kdykoliv vyřadíme z provozu. Lidé takto myslící a cítící, kteří tak jako tak nic neočekávají od doby po smrti, nepociťují ani žádnou zvláštní morální odpovědnost

za sebe samy nebo za jiné, zejména za doprovázejícího lékaře, který je nakonec posílá do vyžádané smrti.

Na tomto místě se budeme ještě zabývat některými dalšími aspekty této tematiky, a to ve světle duchovní vědy. Vedle různých vyjádření Rudolfa Steinera stran negativních následků sebevraždy pro posmrtný život člověka, čímž není ve skutečnosti vyřešen žádný problém, ale neřešené problémy se pouze přenášejí na onen svět a tím se ještě stupňují, je třeba mít zde na zřeteli ještě další kristologické následky sebevraždy.

Umírání v Kristu

Nejdůležitější poukaz k tomuto tématu obsahuje již článek Petera Selga, v němž je naznačeno, že jen tehdy, když se mohou procesu smrti účastnit rozhodujícím způsobem vyšší bytosti stává se možným prožít „In Christo morimur“.

Tato věta tvoří střední část známé rosikruciánské průpovědi:

*„Ex Deo nascimur
In Christo morimur
Per Spiritum Sanctum reviviscimus“,*

kterou lze přeložit takto:

*„Z Boha jsme zrozeni
V Kristu umíráme
Působením Ducha svátého vstaneme z mrtvých“.*

Rudolf Steiner převádí v pozdější verzi Průpovědi Základního kamene tato slova touto volnou formou:

*„Aus dem Göttlichen werset die Menschheit
In Christus wird Leben der Tod
In des Geistes Weltgedanken erwachet die Seele“*

*„Z Božího světa lidstvo bytí má
V Kristu se v život mění smrt
V světových myšlenkách Ducha duše procítá“*

(GA 260a, 13. 1. 1924)

Ve své řadě přednášek „Vnitřní bytostná podstata *vztah* člověka a život mezi smrtí a novým narozením“ (GA 153) Rudolf Steiner používá tato slova, aby charakterisoval celý cyklus lidského života na Zemi a mezi smrtí a novým zrozením.

Zdravý život člověka na Zemi přitom spojuje s vnitřním prožíváním první průpovědi. Jen když si člověk stále více uvědomuje svůj vztah k božsko-duchovnímu světu, z něhož sestoupil branou narození, může také správně oceňovat život na Zemi v jeho plném významu, neboť tento život je ve skutečnosti proniknut v každém ohledu božskou silou a nejhlubší moudrostí, což by měl každý člověk poznat.

Vztah ke Kristu, který nachází svůj výraz v druhé části průpovědi, nabývá svůj plný význam teprve v okamžiku smrti. Od události mystéria na Golgotě je Kristus spojen s každou lidskou smrtí jako síla v ní působící a proměňující ji v pravý život. Proto překládá Rudolf Steiner tuto druhou průpověď volnou formou slovy: *V Kristu se v život mění smrt*, (tamtéž).

V okamžiku smrti může být prožita přítomnost Kristova - podle toho, jaká je individuální karma toho člověka - ještě v posledním okamžiku, abychom tak řekli přímo na prahu duchovního světa - , často aniž ten člověk má možnost ještě někomu o tom něco sdělit.

Jestliže však někdo svévolně zasáhne do vládnoucího působení osudových mocností, jak je tomu u sebevraždy, jestliže to někdo jiný schvaluje nebo u toho dokonce pomáhá, pak je takovému člověku odňata možnost bezprostředního setkání s Kristem ve smrti, čímž toho člověka potkalo největší neštěstí, které lze vůbec na Zemi prožít. V této souvislosti se Rudolf Steiner vždy znovu zmiňuje o tom, že popírání Boha lze srovnat s

tělesnou chorobou v člověku a odmítání Krista že je totéž jako neštěstí. *Popírání Krista musí duchovní věda nazvat neštěstím. ... Umět či moci Krista nalézt je jaksi věcí osudu, je jaksi něčím, co musí zasahovat do karmy člověka* (GA182, 16. 10. 1918). A ničím jiným se nezasahuje do osudového tkaniva člověka tak hluboce a zásadně jako sebevraždou, což je naprosto proti Kristově působení, respektive jeho působení je tímto skutkem odmrštěno.

Duše, která předčasně ukončí svůj pozemský život sebevraždou a tím vědomě či nevědomě odmítla možnost zemřít „in Christo“, nemůže již v plném rozsahu prožít, co vlastně znamená druhá rosikuciánská průpověď - že smrt se v Kristu stává novým životem. To má však další, velmi závažné následky pro posmrtný život duše. Podle toho, co popisuje Rudolf Steiner ve zmíněném cyklu, potřebuje duše po smrti Kristův impuls, aby uchovala své sebevědomí až do světové půlnoci duchovního života. Sílu Kristova impulsu si duše může osvojit jen na Zemi, aby ji pak vzala s sebou branou smrti do duchovního světa. Rudolf Steiner o tom říká:

Je-li člověk takto proniknut Kristovou substancí, je to to, co nám v současné době dává při přechodu z fyzického života do smrti možnost uchovat si až do světové půlnoci vzpomínku na své já. ...Až tam sahá ten impuls, který vychází z Kristovy síly, takže [v duchovním světě] neztratíme sebe samy“ (GA 153, 13.4. 1914).

Jestliže díky přítomnosti Kristovy síly nezhasíná v lidské duši až do světové půlnoci vědomí já, pak se může v tomto nejvyšším bodě mezi dvěma inkarnacemi uskutečnit oplodnění Duchem kosmu, který se v křesťanské tradici označuje jako Duch svátý. Duše člověka tím procitá k obsáhlému přehledu svého celého osudu a na tomto základu může v souladu s duchovním světem připravit a propracovat svou nejbližší inkarnaci. Ba co více, Kristovým impulsem, který v sobě duše nese popsáním způsobem jako sílu podporující já, je zesílen impuls Ducha svátého, jímž je člověk během světové půlnoci oplodněn, zesílen tím způsobem, že v této zesílené formě může být vzat s sebou také skrze bránu narození do nového pozemského života. To je to, čeho máme dnes zcela zvláště zapotřebí, protože celá budoucnost lidstva bude záviset na tom, aby Duch svátý touto cestou vplynul do pozemské civilisace. Jestliže se to však nestane, celé lidstvo se rostoucí měrou vystavuje nebezpečí, že Ducha na Zemi vůbec ztratí.

Tímto způsobem spojuje Rudolf Steiner třetí rosikruciánskou průpověď, „Per Spiritum Sanctum re- viviscimus“ jak s procitnutím duše v hodině světové půlnoci, tak také s možností přinášet pomocí Kristovy síly z vyšších světů na Zemi impuls Ducha, aby zmrtvýchvstání v Duchu se mohlo dosáhnout i v pozemském životě.

Probuzen o půlnoční hodině života Duchem svátým bude také člověk, když žije ve svém fyzickém těle, když se vžívá sem, když se noří do fyzického bytí. Procitne vnitřně, když ho Duch vzbudí ze spánku, do něhož by byl jinak pohroužen pouhým pohlížením na smyslový svět a s rozumem, který je vázán na mozek. (GA 153, ! 14. 4. 1914)

Na konci citovaného přednáškového cyklu se Rudolf Steiner zmiňuje ještě o dalším důsledku zesíleného duchovního impulsu, který nabývá účinnost skrze bránu narození také v pozemském životě. Bude pak možné, aby se člověk mohl účastnit největší duchovní události naší doby - objevení se Krista v éteričnu.

Síla Ducha, která takto vstoupí do těl, ta poskytne duchovní oko, aby člověk viděl duchovní světy a rozuměl jim. (tamtéž). A když ho probudí Duch svátý, to první, co člověk tímto způsobem v duchovním světě spatří, bude Kristus sám. Potom tomu bude tak, že lidé budou zřít éterickou postavu Kristovu (tamtéž).

Vysloveně tragická je sebevražda tehdy, když je spáchána z vnitřního zoufalství nebo bezvýchodnosti, takže, pozorováno karmicky, nelze v takové situaci postřehnout zvláštní dnes existující možnost setkat se s éterickým Kristem. Podrobně o tom referovala Maria von Nagy ve své záslužné studii o sebevraždě z hlediska anthroposofie. Neboť objevení se éterického Krista v životopise určitého člověka je dnes nejčastější tehdy, když je v úplném zoufalství a neví ve svém životě kudy kam. Potom se mu může zjevit Kristus jako „živoucí Utěšitel“. (Viz GA 130, 1. 10. 1911.) Je-li ale bezprostředně před tímto spásným zážitkem život svévolně ukončen, neštěstí v této situaci stěží může být větší, protože tím je Kristu odňata možnost, aby zde mohl svou pomocí zasáhnout.

Ve své knize o tom Maria von Nagy píše:

Naši tragičtí bližní, sebevrazi, bývají vehnáni do situací, kdy ,nevědí kudy kam'. Jelikož ale nevědí nic o tom, že nyní mohou chovat naději, že prožijí to nejvyšší, co je vůbec myslitelné, nemají síly čekat, až se otevrou dveře a objeví se , Utěšitel' Kristus, nýbrž před tím okamžikem uprchnou. Musíme jejich motivy chápat! Kdo by na ně směl první hodit

kamenem, kdo by si mohl být zcela jist sám sebou, že by dokázal vytrvat, vydržet? Leč čím hlubší máme pochopení pro postoj takových sebevrahů, tím více nám bude zřejmé, že hlavním faktorem při jejich posledním rozhodnutí je neznalost nej důležitějších skutečností Kristova působení. Se zřetelem na tyto skutečnosti je dnes oprávněné označit sebevraždu za velké neštěstí.

A tak vidíme, že člověk, který svévolným ukončením svého života dalekosáhle znemožní celý ten popsaný posmrtný proces, ztrácí tím také pro svůj nejbližší pozemský život příležitost potkat éterického Krista, a proto bude nucen čekat na toto setkání až v další inkarnaci. Neboť, jak jsme to již dříve popsali, je vnímání Krista v éteričnu bezprostředně spojeno se zmíněným posílením Duchem svátým o světové půlnoci, což si člověk v případě sebevraždy sám odňal.

Sebevražda a život po smrti

Další neblahý následek života ukončeného z vlastního rozhodnutí souvisí se zvláštním tajemstvím smrti ti, které může být dnes odkryto jen duchovní vědou. Spočívá v tom, že smrt se ukazuje - pozorována ze strany duchovního světa - jako něco nadmíru velkolepého. Aby to popsal, Rudolf Steiner užívá tak četných superlativů, jaké sotva jinak užívá ve svém díle:

Smrt je strašná nebo přinejmenším může být strašná pro člověka, pokud prodlévá v těle. Když člověk ale prošel branou smrti a pohlíží na smrt zpětně, je smrt nejkrásnějším zážitkem, který je v lidském kosmu vůbec možný. Neboť tento zpětný pohled na vstup do duchovního světa skrze smrt je mezi smrtí a novým zrozením nejúžasnější, nejkrásnější, nejvelkolepější, nejnádhernější událostí, na niž může mrtvý vůbec hledět zpět“ (GA 157, 2. 3. 1915)

Zářící a nezkalený doprovází tento prazážitek posmrtného života zemřelého na jeho cestě duchovním světem, probouzeje při zpětném pohledu na moment smrti jeho

individuální vědomí já a stále znovu ho udržuje. *On [okamžik smrti] je tu stále, ale stojí tu jako to nejkrásnější, jako buditel při vstupu do duchovního světa (tamtéž).* Proč je však pohled na moment smrti z oné strany prahu tak velkolepý? Je tomu tak proto, že se tu stává viditelnou přímá souvislost člověka s Kristovým činem na Golgotě. *A toto zmrtnýchvstání duchovna, s úplným odložením fyzická, je událostí, která tu vždy stojí mezi smrtí a novým zrozením. Je to událost nosná, podivuhodně velká (tamtéž).*

Slova zde použitá o „zmrtnýchvstání duchovna“ jsou také klíčem k pochopení podstatného rysu tohoto posmrtného zážitku. Vše, co je v této knize výše popsáno, se v něm zrcadlí právě jako projití oním *In Christo morimur* nebo oním *V Kristu se v život mění smrt* v okamžiku umírání. Nesmí se to však stát jinak než v souzvuku s duchem celého kosmu, což znamená také v souzvuku s karmou toho člověka, jejíhož utváření se dnes Kristus bezprostředně účastní. Jestliže ale nějaký člověk ukončí svůj život ze své vůle, pak nejenže vypadne z tkaniva celé své karmy, ale také tím ještě poškodí svůj vztah k celému kosmu, do něhož nyní vstupuje předčasně a k němuž nemůže následkem ukončení svého života vytvořit žádný správný vztah.

Okamžik smrti, který není v souladu, nýbrž v rozporu s duchovním kosmem, však pro něho především ztrácí svůj budící charakter, jelikož v něm nyní již nemůže působit žádná síla zmrtnýchvstání. Tomu, kdo zemřel sebevraždou, tato síla nezáhře vstříc a tudíž se pro něho také nemůže stát zdrojem nového života.

To, co prožívá duše člověka, která zří moment smrti z druhé strany prahu, vyjadřuje Rudolf Steiner v průpovědi, která začíná slovy:

*„Im Leuchtenden,
Dafiih' ich
Die Lebenskraft“*

*„V záři,
tu cítím
životní sílu“*

(tamtéž).

Avšak právě to se následkem sebevraždy neděje. Okamžik smrti nezáří do duše mezi smrtí a novým zrozením, a proto se v ní také nestává životní silou, kterou duše nezbytně potřebuje na své další cestě duchovním kosmem, aby si uchovala své individuální vědomí já.

V tomto případě se tak nemůže naplnit, co stojí na konci citované průpovědi:

*„Ich werde sein,
Und aus mir tun,
Was Leuchtkraft
In mir erstrahlt.“*

*„Já budu existovat,
a učiním ze sebe,
co zářivá síla
ve mně vyzáří“
(tamtéž).*

Místo toho se duše po sebevraždě cítí v duchovním světě jakoby pohaslá, protože v sobě nenachází žádnou zářivou sílu, a proto také pro svou další posmrtnou cestu nemůže ze svého já rozvíjet žádnou skutečnou životní sílu.

A ještě něčemu se v tomto směru sebevraždou zabrání. I když se člověk během svého pozemského života o duchovní svět nijak zvláště nestaral, přece jen to do jisté míry může jakoby dohonit popsáním zřením okamžiku smrti.

Rudolf Steiner o tom sděluje:

A člověk, který jinak [v době svého pozemského života] o smrti příliš nepřemýšlel, který se staral o duchovní svět jen málo nebo zčásti, může právě v naší době obdržet ze smrti, po své smrti, podivuhodného poučovatele. Sebevrah se s takovým poučovatelem (mentorem) v duchovním světě nesetká, ale musí dále osaměle bloudit duchovním světem bez pochopení a bez vnitřní orientace.

Ale díky bezmeznému působení Kristovy milosti jakož i díky aktivní duchovní pomoci pozůstalých může být tento zoufalý stav po smrti přece jen zmírněn.

Vztah k hierarchiím

Každý člověk, který si chce ze zoufalství vzít život *Ahrimana* nebo si jej vzal, samozřejmě zaslouží největší soucit a plné vnitřní účastenství, byť nikoli se zřetelem na své úmysly. Musíme zde mít odvahu přiznat si: Sebevraždou, také sebevraždou lékařsky doprovázenou, ať jsme si toho vědomi či nikoli, pomáháme knížení smrti, Ahrimanovi, v jeho dnešním boji proti Kristu. Ve prospěch Ahrimana je tím svévolně narušen /be- einträchtigt/ vývojový proud osudu, uložený do celé světové souvislosti, jenž byl mezi smrtí a novým zrozením utkán vyššími hierarchiemi. To se projevuje v tom, že duše po smrti nestoupá do vyšších oblastí duchovního světa v době osudem předurčené a setrvává tak po delší dobu, než by tomu bylo jinak, jako by připoutána k zemské sféře, což naprosto zapadá do úmyslů Ahrimanových.

Ba co více, v duchovním světě sebevrahova duše dalekosáhle ztrácí vztah ke svému vlastnímu já, neboť tomu po smrti chybí podpůrná síla Kristova, která je, jak jsme již viděli, spojena se zážitkem zpětného pohledu na okamžik smrti z druhé strany prahu čímž se ukazuje být posmrtný život této duše jako velmi těžký. Taková duše pak potřebuje velmi dlouhou dobu, aby uvedla sebe samu do správného vztahu k duchovnímu světu, v němž nyní je, a především aby v něm dosáhla potřebné samostatnosti. Rudolf Steiner o tom říká:

Člověk, který spáchá sebevraždu, ztotožnil své já s fyzickým tělem, a proto pak o to naléhavěji pociťuje dychtivost po fyzickém těle. Člověk si pak připadá jako vykotlaný, dutý strom, jako někdo, kdo ztratil své já. Má potom nepřetržitou žízeň po sobě samém. (GA 93a, 7. 10. 1905).

Tato ztráta síly já, spojená s extrémní „žízní po sobě“, přivádí pak takovou duši do závislosti na již zmíněných ahrimanských bytostech, jejichž posmrtné působení na lidskou duši shrnuje Rudolf Steiner v knize „Tajná věda v obrysu“ těmito slovy: *V duchovním světě uvádí tato [ahrimanská] mocnost člověka do úplného osamění, k zaměření všech zájmů jen na sebe. (GA 13)*

A právě toto, co bylo uvedeno, brání duši obzvláštní měrou navázat po smrti na vyšší duchovní svět a na hierarchické bytosti v něm přebývající, jejichž přispění a pomoc jsou pro ni na celé cestě mezi dvěma inkarnacemi nepostradatelné.

Abychom pochopili, jak může tato porucha konkrétně vyhlížet, musíme si uvědomit jeden badatelský poznatek Rudolfa Steinera, který praví, jak člověk předává v prvních třech dnech po smrti své celé osudové pletivo bytostem třetí hierarchie. Tento proces je vyjádřen v dále uvedené meditatívni větě:

*„Es empfangen Angeloi, Archangeloi, Archai im Atherweben
das Schicksalsnetz des Menschen“*

*„Přijímají angeloi, archangeloi, archai
v éterickém tkaní osudové pletivo člověka“*

(GA 237, 4. 7. 1924)

Nyní je však nabíledni, že při sebevraždě, když je život přerušen svévolně a v libovolnou chvíli, nemůže toto osudové pletivo odpovídat řádu kosmu. Neboť přirozený okamžik smrti se vyznačuje právě tím, že jeho časové určení je již dávno ustanoveno ze strany duchovního světa. (Tak tomu je také při „náhlé“ smrti, např. ve válce nebo při nehodě.) Chybí-li však tato souvislost s duchovním kosmem, bytosti třetí hierarchie nemohou s tímto jim předaným osudovým pletivem správně pracovat; přinejmenším nikoli do té doby, kdy v pozemském proudu času nastane původně předurčený okamžik smrti. Základní problém třetí hierarchie, jenž z toho vyplývá, má však dalekosáhlé následky, které při sebevraždě ukazují svou závažnost již v nejbližším pozemském životě, jelikož tento život nemůže být v duchovním světě správně připraven, protože jsou za to odpovědny především bytosti třetí hierarchie, které doprovázejí lidskou duši až k jejímu narození a dokonce ještě dále, stále jí pomáhají. Ale z popsanych důvodů nemohou u sebevraha správně spojit osudové pletivo s duchovním kosmem, resp. se světem vyšších hierarchií. Pro člověka v příštím pozemském životě z toho vyplývají docela konkrétní následky. Neboť jsou to opět bytosti třetí hierarchie, které nyní pomáhají rostoucímu dítěti naučit se v prvních letech života třem nejdůležitějším schopnostem jeho lidského bytí na Zemi: vzpřímení vlastního těla (chůze ve vzpřímené poloze), mluvení a myšlení. Archai přitom pečují o sílu vzpřímené chůze, archangeloi o naučení se řeči a andělé o schopnost myšlení.